

Jeg skulle rett opp på en fottur oppe i Lommedalen sammen med en venn. Vi var litt flatklemt og uformelige etter å ha tilbrakt en særdeles trenselsfull time på en overfylt buss. Da suste en olivengrønn bil forbi, lav og elegant. — Hei, en landssviker! sa min ledsager. Slike folk får alltis biler — — . (Min venn er gammel H.S.-mann.) Jeg skal skåne påtalemyndighetene og domstolene for de ytterligere bemerkninger som min venn lot falle i sakens anledning.

Det er sagt atskillige bitre ting om rettsoppgjøret etter okupasjonen. Og ennå kommer våre myndigheter til å måtte døye mange salte gloser, i år framover, særlig i slike tilfelle hvor økonomiske landssvikere bedekker gamle hjemmestyrkefolk med støv fra kjølvannet av olivengrønne luksusbiler.

Hos undertegnede dukker ved slike anledninger opp erindringer fra en tid i England da en rekke nordmenn konsentrerte seg om forberedelsen av rettsoppgjøret hjemme. Det ble gått energisk fram, og grundig så langt opplysningene og midlene rakk. Beveggrunnen bak alle bestrebelser var frykten for at det i kapitulasjonsøyeblikket skulle skje en så voldsom forrykning i det indre spenningsforhold hjemme i Norge at rettferdighetens langsomt malende kvern skulle komme ut av sin jevne gang og løpe løpsk, slik at den framkalte begivenheter som ikke var vårt gamle grunnfestede rettssamfunn verdig. At det med andre ord skulle komme til å foregå et festlig blodbad på angivere og andre landsforrædere. Og dypt inne i brystet på noen hver av oss satt en liten djevel og hvisket: La det bare skje! La det bli en eneste lovløs dag — det kan da ikke vær for meget etter alle disse årene! Selv gamle kloke Johan Nygaardsvold huset et slikt lite monstrum som fikk ham til å si — så å si offentlig — at han trodde Vår Herre kom til å knipe øynene igjen om ikke mer enn så en aldri så liten —

Kvernen løp ikke løpsk. Jeg undres på om det er alminnelig erkjent hvilken vidunderlig ting det var som hendte. Det hendte

Rettferdighetens langsomme kvern.

Av *Verdens Gang*
Asbjørn Barlaup. juni 1946

nemlig at vi fikk beviset for at det vi kaller kultur er en såpass varig tilstand at den ikke lar seg ødelegge gjennom en femårs hunnerperiode. Vi fikk bevis for at den kunne bli litt anløpet i kantene, at folk kunne bli litt mindre nøyeregnende med mitt og ditt, at de kunne bli litt mer drikkfeldige og foranstalte trafikkforstyrrelser ved å lage polkøer. Men den store bærende indre konstruksjonen holdt. Og selve rettsoppgjørets irriterende langsomme framadskriden er i dag beviset for at loven hos oss ikke er bokstaver hvis gyldighet bare kan opprettholdes ved makt, men at den er blitt en tradisjon som forsåvidt ville være gyldig selv om den hadde vært uskrevet.

Jeg har hatt den blandede fornøyelse å sitte ansikt til ansikt med Henry Oliver Rinnan i noen tid og fulgt det skuespill som utvikler seg omkring hans i alle henseender lille person. Jeg har sett den utsøkte korrekthet hvormed påtalemyndighetens representanter og rettens håndhevere har behandlet dette unnataksestilfelle blant forbrytere. Jeg har hatt en særlig fornøyelse av å følge publikums reaksjon på de redselsgjæringer som langsomt og i høyst akademiske former gjenkalles i dets erindring. Det har ikke forekommet en eneste begivenhet som kan karakteriseres som demonstrasjon, og lagmannens milde bebreidelser overfor tilhørerne har ikke vært myntet på alvorligere forgælses enn at hørbart forkjølte mennesker har innfunnet seg i salen. Hvilken respekt for loven og for tingfreden, — hvilken kompliment til det norske folks oppfatning av lov og rett.

Justice is never excited, sa hovedanklageren fra Nürnberg, Justice Jackson, hvilke visdomsord direkte oversatt betyr at rettferdigheten aldri lar seg opphisse. Det var godt å bli mint om det fra det hold. For fru Justitia kan — ved sitt avbalanserte sinnelag og sin noe tungvinte bevegelsesevne ofte trekke nokså sterke veksler på deres tålmodig-

het som ser rettsoppgjøret — så lenge det varer — som en hindring for det materielle og mentale gjenreisingsarbeid og som samtidig i en eventuell ufullstendig opprydding aner en tung byrde for samfunnet i årtier framover. Fru Justitia er ikke mer guddommelig enn at hun må bruke høyst menneskelige og derfor ufullkomne vesner i sin tjeneste, og til disse vesner stiller det norske folk — med rette — meget betydelige krav. Det stilles i særdeleshet store krav til deres grundighet, for fru Justitia er selv ikke mer fullkommen enn at det hender at hun overser en ting eller to en gang imellom. Til belysning av dette forhold skal jeg fortelle en sannferdig historie:

For noen år siden skulle Ila kirke i Trondheim males om innvendig. I den anledning ble kirken arbeidstegninger tatt fram, for første gang siden kirken var ny. En kontrollmåling brakte for dagen at kirken var en meter for liten i alle mål i forhold til planene. Og byens eldste fedre kom til å tenke på at bygmesteren som førte opp kirken fikk arbeidet på et urimelig lavt anbud. Nyoppdagelsen godtgjorde at mannen måtte ha tjent ganske godt på dette gudshus allikevel. Nå nyttet det imidlertid ikke å sette i gang rettferdighetens kvern, for synderen lå for lengst i sin grav som en aktet borger av den ærverdige stad. Siden er det mange som har sittet i gudshuset i Ila og ergret seg, og det er formentlig ikke i overensstemmelse med en kirkes hensikt å ergre seg der.

Om noen mindre syndere fra den forgangne redselsperioden skulle unngå rettferdighetens oppmerksomhet vil dette formentlig ikke sette noe avgjørende merke i vår historie. Men så meget tør man antakelig i beskjedenhets kunne forlange at gamle H.S.-folk må være spart for å vandre sin søndagstur til de gamle slipp-plassene i Nordmarka bedekket av støv fra olivengrønne landssvikerbiler.